

DUNAJSKI KONGRES 1814-1815

-Dunaj postane prestolnica sveta—na kongres pridejo predstavniki vseh Evropskih vladavin(razen Turki in papež),glavno vlogo ima Metternich-zunanji minister in kancler

-na novo začrtajo zemljevid Evrope;oblikuje se tudi nov politični sistem—

→1815-1848-Metternichov absolutizem

-vodilno vlogo ima 5 članski svet velesil:Avstrija,Rusija,Prusija,Francija,Velika Britanija

-pogodbe pripravlja 13 komisij

-do plenarnega zasedanja ne pride(vsi naenkrat se ne dobijo)

sklepi:

*nov zemljevid Evrope:

~V.Britanija in Španija:isto ozemlje in nekaj novih kolonij

~Francija:ozemlje obnovljeno v istih mejah kot pred prvo koalicijsko vojno

izgubi vsa ozemlja,ki jih je priporil Napoleon,ostaneta le Alzacija in Lorena

postane ustavna monarhija pod vodstvom Ludvika XVIII

vrniti mora vsa umetniška dela,ki jih je Napoleon prepeljal v Pariz

plačati mora veliko vojno odškodnino,do takrat pa je na ozemlju tuja vojska(izplačajo jo do l.1818)

Evropski vladarji se Francije bojijo,zato na V mejah ustanovijo 3 nevtralne države,ki bi ji onemogočile morebiten prodor v Evropo:

→Kraljevina Nizozemska:Nizozemska,Belgija,Luxemburg

→Švica

→Piemont-Sardinija-iz 2 delov:skrajni SZ današnje Italije in Sardinija

področje Srednje Evrope:

~SRCNN:v času Napoleona propade-1806;na tem ozemlju nastane nova tvorba→Nemška zveza;iz več kot 30 držav in 4 samostojnih

mest;gl.mesto je Frankfurt;najpomembnejše države:Prusija,Avstrija

Nemška zveza obstaja do l.1871-nastane cesarstvo

~Apeninski polotok:področje je razdeljeno na 8 političnih enot:

→kraljevina Piemont-Sardinsko kraljestvo

→Lombardija in Benečija(pripadata Avstriji)

→Vojvodina Parma

→Velika vojvodina Toscana

→Papeška država

→kraljestvo obeh Sicilij(J italija,Sicilija)—Neapeljsko kraljestvo

Italija nastane l.1761

~Avstrija

-zmagovalka v Napoleonovih vojnah,zato je nagrajena z nekaterimi ozemlji:

→Ilirska province

→Benečija,Lombardija

→Salzburg

→Tirolska

→Galicija

nekatera ozemlja pa so izgubili:

→Belgija→ustanovi se Kraljevina Nizozemska

~Rusija

→Finska

→del Poljske—Kongresna Poljska(osrednja,vanjo spada Varšava)

→Besarabija—danes Moldavija

~Poljska

kot država še ne obstaja;samostojna postane ob koncu 1.sv.vojne;področje spada pod 3 države:

→Rusija

→Prusija

→Avstrija

*nov politični sistem:

Metternichov sistem-velja za Evropski prostor

Metternichov absolutizem-velja za Avstrijo

METTERNICHOV SISTEM-RESTAVRACIJA-KONSERVATIVIZEM

-restavracija-obnovitev starega političnega sistema

-konservativizem-star politični sistem,nič inovativnega

značilnosti:

~ohranjanje,obnavljanje fevdalnega sistema

~vodilno vlogo naj bi prevzele stare vladarske hiše—legitimnost

~absolutne monarhije

~pomembno vlogo ima cerkev

~družba je razdeljena na stanove→ni enakosti

~pomembno vlogo ima družina-oče-avtoriteta→patriarhalna družina

Da bi to dosegli so se države organizirale—Sveta zveza-aliansa;pobudo je dala Rusija;važno vlogo ima Avstrija

V zvezi sodelujejo vse države,razen Turčije in Papeške države.

Vodilna vloga:Avstrija,Prusija,Rusija,V.Britanija

Cilj Sv.zveze:

~ohranitev starega sistema

~solidarnost med državami

Člani zveze so se pogosto shajali na kongresih:

Ljubljanski kongres 1821 (januar-maj)

-prvič v svoji zgodovini je Lj diplomatsko središče Evrope

-nanj še danes opozarjajo nekatera imena:Kongresni trg,Cesta dveh cesarjev:Ivan Tavčar-Izza kongresa

-sprejeli so Sklep o posredovanju Sv.alianse v Italiji;saj je na področju dveh Sicilij prišlo do upora

Proti restavraciji je nastopalo meščanstvo.Oblikovalo je 2 novi politični usmeritvi:

~**liberalizem**-zavzemanje za različne svoboščine ~**nacionalna gibanja**-združitve, prizadevanja za veljavnost jezika, itd..

EVROPA V ČASU 1815-1848

INDUSTRIALIZACIJA

Na celini poteka proces industrializacije v 1/19 st. Gre za uvajanje pridobitev 1. ind. revolucije, ki se na celino selijo iz Anglije (parni, predilni, tkalni stroj, pamik, železnica). Anglija pa je še vedno v prednosti, ker:

~v Ang je enoten trgovski prostor; na celini pa partikularizem

~v Ang dobre prometne povezave; na celini so poti slabše urejene

~na celini večino še fevdalni sistem, države so absolutne monarhije

~na celini še vedno trajajo vojne

Proces industrializacije se pri nas počasneje uveljavlja; J Železnica je dograjena šele 1.57, smer Dunaj—Trst; gospodarsko razviti kraji: Trst, Idrija, Ljubljana, Jesenice, Trbovlje

→ **razvita področja**: Velika Britanija, Kraljevina Nizozemska, V Nemčija (Šlezija, Leipzig), Češka, J Nemčija, S del Švice

→ **manj razvita področja**: Francija, Španija, Rusija, J Italija, naše ozemlje, Švedska, Norveška, Turška država, V del Ogrske

→ **panoge industrializacije**:

~bančništvo: Anglija, Nemčija (München), Francija (Pariz), Belgija

~premogovništvo: Anglija, Nemška zveza, Šlezija

~tekstil: Anglija, V Nemčija, Francija, S Italija

~strojna industrija: Anglija, Avstrija, Rusija

~ladjedelnštvo: Anglija, Nemčija (Hamburg), Rusija (Gdansk), Trst, Poljska

V Evropi se kot posledica industrializacije oblikujeta 2 družbena razreda:

° meščanstvo

° delavski razred-proletariat

DELAVSKI RAZRED V 1/19 st.

~težke delovne in socialne razmere ~nizke plače, slabi pogoji za delo...

~delajo vsi: moški, ženske, otroci ~dolgi delovni urnik—od 14-16h/dan

---vsi industrijski delavci niso bili v enakem položaju:

° najvišje plače: strokovni delavci (kovači, tkalci, ključavničarji); zaslužijo dovolj za stanovanje, družino...

° nizke plače, daljši urnik: neizučeni pomožni delavci; pogosto se selijo in menjavajo službe

° najcenejša delovna sila: ženske (predvsem tekstilne delavke), otroci. Pogosto jim dajo prednost pri zaposlitvi, saj so slabše plačani. Predstavljajo 50% delovne sile. Otroke so zaposlovali za tista dela, kjer so bili odrasli moški preveliki (rudniki za vleko voz, tovarniški dimniki...). Delali so že od 5. let dalje, tudi 12h/dan; to je vplivalo na njihovo zdravje (beli obrabi, napihnjena telesa, astma...), zelo se razlikujejo od meščanskih otrok. Šol niso obiskovali. Na njihovo stanje pa je opozorila vojska, ker ni dobila kvalitetnih nabornikov.

DELAVSKA GIBANJA

Delavci so se vanje organizirali, da bi opozorili na slabe razmere in jih izboljšali.

→ **ludizem**: 1810-20 (v začetku 19. st), Anglija; voditelj: Matt Ludd

Prepričani so bili, da so za razmere krivi stroji in so jih zato poškodovali—to je čustvena, spontana reakcija. Upor so zatrli hitro z dajanjem visokih kazni.

→ **čartizem**: 1830-40; zadnji val l. 1848, Anglija; ime izvira iz »charter«-listina

Delavci so bili že bolje organizirani, povezani. Svoje zahteve so zapisali na listino in jo podpisovali—peticija; Zahtevali so socialne (krajši urnik, da otroci ne delajo...) in politične pravice (splošna volilna pravica, reforma vlade in parlamenta). Peticijo (cca. 1 milijon podpisov) so v kovčku v sprevedu odnesli pred Ang. vlado. V zakonu so zatem sprejeli spremembe: 10h delovni čas, omejitev dela otrok.

→ **sindikati**: legalizirani 1824, pojavijo se 1830 in še dandanes; najprej v Angliji

To so organizacije delavcev iste stroke; glavni način boja pa so stavke (prekinitve proizvodnje, zasedba tovarne; po tem se strokovni odbor pogaja z delodajalcem, ki to posreduje vladi, ministrstvu... v času stavke lahko delodajalec zaposli nove delavce---stavkokazi. Takrat pa so stavko prekinili z vpoklicom delavcev v vojsko ali s posegi policije.

→ **delavski upor**:

~upor v Lyonu-1831, Francija še v procesu industrializacije, že čuti razmere

2) upor tkalcev v Šleziji-1844, dežela spada pod Rusijo, dokazuje da se je industrializacija že močno razširila (na to temo Heine napiše pesem)

→ **utopični socializem**-ideje posameznikov, smatramo jih za humaniste

~**R. Owen**: Ang. podjetnik, kapitalist, ima tekstilno tovarno v kateri uvaja ukrepe za izboljšanje položaja delavcev: višje plače, krajši delavnik, skrb za otroke (šole), stanovanja..

Tako mu tovarna propade, saj preveč sredstev namenja delavcem, ne investicijam. Še enkrat poskusi v S. Ameriki, a ideja propade.

~**Charles Fourier**

~**Saint Simon**

V 2/19 st. pa že organizirajo **stranke** (npr. SDS, SLS...)

MEŠČANSTVO V 1/19 st.

~kapitalistični podjetniki so imeli vodilno vlogo v procesu industrializacije

~bili so: lastniki manufaktur, rudnikov, trgovin, bank, borz, industrije

~bogastvo tega sloja temelji na zasebni lastnini, saj ni odtujljiva

° najbogatejši sloj—**meščanski gornji sloj**—posestniško meščanstvo—buržoazija

° mali podjetniki, trgovci, obrtniki—**meščanski srednji sloj**

° razni poklici: odvetniki, uradniki, zdravniki, novinarji, profesorji---**izobraženo meščanstvo**

Posebej na Slovenskem izobraženci močno vplivajo na narodno zavest in razvoj (Prešeren, Kopitar, Čop, Bleiweis, Levstik, Jurčič, Vilhar, Cankar, Jenko, Gregorčič, Kersnik, Stritar, Aškerc)

NAČIN ŽIVLJENJA MEŠČANSTVA

~v Z Evropi je 5%meščanstva

~postavljali so nova družbena merila,ki se razlikujejo od plemiških:

--prizadevanje za družbeni položaj

--cenijo delo,sposobnost,razum,izobrazbo,varčnost,red in poskušajo živeti po teh načelih

--pomembno vlogo ima družina,ki predstavlja zatočišče za moškega

--veliko namenjajo vzgoji otrok~meščanska vzgoja,dobijo domače učitelje,gubernante..fantje pa šolanje nadaljujejo na humanističnih gimnazijah(skrb za omiko,pridnost,delavnost);nato gredo na Univerzo-predvsem študij

prava,medicine,tehnike,teologije(centri:Dunaj,Praga,Von)

--živijo v hišah ali prostornih stanovanjih(5-8 sob,v lasti ali najemu)

--glava družine je oče,mati pa je gospodinja s pomočjo služničadi,poleg tega se ukvarja tudi z umetnostjo,glasbo..

--privoščijo si razne kulturne prireditve(opera,ples,gledališče);pomembni so obiski kavarn (predvsem moški,ob časopisu komentirajo

politiko);promenada(sprehod po mestu, razkazovanje svoje moči,bogastva);,čitalnice...

--predvsem matere so zelo pobožne

Njihovo obnašanje je dokazovalo,da so višji krogi.

LIBERALIZEM

Liberalis(lat)—svobodomiselnost,svoboda

→politični liberalizem

~so proti absolutizmu,a se strinjajo da so države monarhije---ustavna monarhija,ki uveljavlja načelo o delitvi oblasti:

°zakonodajna o.—parlament,skupščina °sodna o.—sodišča °izvršna o.—kralj

~organizirajo se v stranke—večstrankarski sistem

~zavzemajo se za osnovne človekove pravice (svoboda, enakost, bratstvo..)

~omejena volilna pravica glede na premoženje,izobrazbo

~svoboda mišljeneja, govora, tiska

→gospodarski liberalizem

~zavzemajo se za neodtujljivost privatne lastnine

~za odpravo cehov

~da se državni organi ne vmešavajo v gosp.razvoj;oni naj bi le ustvarili temelje z zakoni;sami gospodarstveniki pa naj bi se odločali za potek dela glede na ponudbo in povpraševanje ter tako določili cene;to velja do l.1929,nato državni kapitalizem

NARODNA IN LIBERALNA GIBANJA PRED 1848

→Španija

~1808-1813 so pod Francosko nadoblastjo,z njimi se borijo na gverilski način(onemogočanje,zastraševanje nasprotnikov)

~po letu 1813 ponovno uvedejo absoluten način vladanja;a se borijo za ustavno monarhijo

~pri tem niso uspešni,upor pa se razširi na področje Sr in J Amerike(kolonije),ki se do 1825 borijo za osamosvojitve.

~osvobojene:Paragvaj,Kolumbija,Peru,Bolivija,Argentina,Venezuela,Mehika,Urugvaj,Brazilija

~Španci ohranijo ozemlja:Kuba,Filipini,Portoriko

~kolonisti so zglede našli v Evropskem prostoru in S.Ameriki;tako se prične proces dekolonizacije(zaključki se 1960)

→Francija

~do 1824 vlada Ludvik XVIII z ustavno monarhijo

~1824-1830 vlada Karel X z absolutno monarhijo

~1830-Juljska revolucija-Francozi(posebej Parižani) se absolutizmu uprejo;tako mora kralj zapustiti državo,nekaj časa potuje po

Evropi,1836 pride na Goriško in tam tudi umre (Kostanjevica pri Gorici—Burbonska grobnica)

~1830-1848 vlada Filip Ludvik z ustavno monarhijo

→Kraljevina Nizozemska

~1830-revolucija,nastanek 2 držav:

°Kraljevina Belgija (J del)

°Kraljevina Nizozemska(S del) s tem se spremeni Evropski zemljevid

~ravno v tem času nastane kot nova država

→Področje Nemške zveze (bivša SCRNN)

~v 1/19 st.na tem prostoru poteka boj za združitev v enotno Nemško državo.Oblikujeta se 2 programa:

°Velikonemški program: naj se povežejo vse Nemške države pod vodstvom Avstrije.V okviru zveze je bil le Z del,tako bi se morala Avstrija deliti na 2 dela,en bi ostal izven.V tako združeni državi bi živel velik delež Slovanskih narodov(tega nočejo)

°Malonemški program: združitev Nemških držav,a brez Avstrije,pod vodstvom Prusije.Načrt se realizira v 2/19 st.Avstrija pa ostane kot ena država.

→Apeninski polotok

~razdeljen na 8 enot;prisotno je liberalno,narodno gibanje,ki se zavzema za:

°želijo združitev in samostojno združeno državo

°Lombardija in Benečija se zavzema za osvoboditev izpod Avstrijske nadoblasti

°želijo ustavo in parlament,brez absolutizma (Ustavo ima le Piemont)

~Karbonarji-oglarji: aktualni še v času Napoleona .po Dunajskem kongresu so proti Avstrijcem.Bili so tajno,skrito,ilegalno gibanje (1820-upor,ki povzroči sklic Lj.kongresa l.1821;nadnje pošljejo vojsko,nato v zapor v Lj.grad)

~Mlada Italija:združenje nastane v 30.letih,glavna predstavnik: G.Mazzini in G.Garibaldi;zavzemajo se za združitev, za ustavno in parlamentarno monarhijo ter za politične svoboščine.

~Mlada Evropa:ko se Mlada Italija poveže še z drugimi narodi(Nemci,Poljaki)

Tem gibanjem pravimo ustajenje—risorgimento

→Balkanski polotok

~razdeljen je na 2 veliki državni tvorbi:

°SZ del---Avstrija (Dalmacija,Hrvaška,Slavonija,Istra,Vojvodina,Slovenske dežele)

°I in Osrednji del---Turško cesarstvo (Bosna in Hercegovina,J od Save—Srbija,Črna Gora,Makedonija,Albanija,Grčija, Bolgarija,del Romunije)

Narodi so se tej nadoblasti upirali,želijo osvoboditev

→Črna Gora

~glavni voditelj in nosilec boja:vladika Peter Petrovič Njegoš ;(vladika—istočasno cerkveni in posvetni vladar)

~prizadeva si za osamosvojitve,modernizacijo (osnovni politični organi,razvoj infrastrukture,izobraževanje..)

~upor ni uspel,samostojnost dobijo 1878 (priznani na Berlinskem kongresu)

~Njegoš je bil tudi pesnik—Gorski vjenac

→ Grčija in Grško osvobodilno gibanje (1821-1829)

~1829-konec vojne

~1830-proglasitev neodvisne države Grčije,ustavna monarhija;vlada Bavarski princ(tuja vladarska hiša)

Vojna je zelo vplivala na razmere v Evropi,saj so jim pomagale države Z Evrope (Anglija(Byron-pesnik), Francija,Švica, Nemčija);to pa zato,ker imajo v interesu širjenje vpliva in trgovine,predvsem pa ker želijo obnoviti idejo helenizma.

Obsega:Peloponez,Atika(Atene..),Evboja,Kreta,Tesalija(Beocija)-S del je pod Turki

→ Srbija

~1804-prvi upor,voditelj:Črni Jurij / Karadorđe (iz tega izhaja rodbina Karadordevič)

~1815-voditelj Miloš Obrenovič-po tem uporu leta 1829 dosežejo notranjo samoupravo-avtonomijo

Oba sta začetnika vladarskih hiš,ki so se izmenjavale na prestolu.

~samostojnost dobijo 1878,enota se imenuje **Beograjski kašaluk** in je dosti manjša

HABSBURŠKA MONARHIJA V 1/19.ST~Avstrija

~1815-1848-obdobje Metternichovega absolutizma ali Predmarčna doba

~ozemlje se imenuje **Podonavska monarhija**,obsega:Češka,Moravska,del Šlezije,Galicija,Bukovina,V Ogrska-Transilvanija, Vojvodina,Slavonija,Osrednja Hrvaška,Dalmacija,Istra,Slovenske dežele(Goriška,Koroška,Štajerska,Kranjska), Trst,Zgornja in Spodnja Avstrija,Salzburška dežela,Lombardija(do 59) in Benečija(do 66),Bosna

~vladarji:Karel VI (1711-1740)→ Marija Terezija (1740-1780)→ Jožef II (1780-1790)→ Leopold (1790-92)→

Franc (1792-1806-od tu naprej je Habsburški kralj do 1835)→ Ferdinand Dobrotljivi(1835-1848)→ Franc Jožef I (1848-1916) → Karel (1916-1918)

GOSPODARSKE RAZMERE V AVSRIJI

~še vedno prisoten fevdalizem

~proces industrializacije se šele uveljavlja (to se meri po količini železniških prog,parnih strojev..)

~pojavljajo se velike razlike v razvoju med posameznimi državami:

°razvita področja:Šlezija,Češka,Spodnja in Zgornja Avstrija,Lombardija,Benečija

°manj razvita(pasivna področja):Slovenske dežele

°najmanj razvita:Ogrska,Vojvodina,Hrvaška,Galicija,Bukovina

SZ del monarhije je bil torej industrijsko bolj razvit

→ agrarno področje

~nov Franciscejski kataster (zemljiška knjiga,kjer je razdeljeno celotno državno ozemlje,ki ga zato natančno izmerijo,izrišejo, določijo lastnike in na podlagi tega tudi davke.Povod je bila davčna reforma 1817)

~1818-1828 natančno izmerijo večino Slo ozemlja(merilo 1:2880),podlaga je Terezijanski in Jožefinski kataster

~za vsako občino posebej izdelajo Katasterski operat-dodatni dokument,kjer so sezname lastnikov zemljiških,stavnih parcel

~delo je bilo tako skrbno opravljeno,da je v rabi še danes

~gradivo v celoti je eden najpomembnejših Zg.virov za študij Slo.preteklosti

~Kataster je eno najpomembnejših del Habsburške monarhije v 1/19.st

~zaključki se proces uvajanja novih kultur:krompir,koruza,detelja,fižol,repka,pesa..

~S tem se poveča in izboljša delež hrane,ni več lakote,krompir=kruh revnih,(izboljša se življenjski standard)

~4 letno kolobarjenje,hlevska živinoreja (gojenje—višji donosi;v 2/19.st še umetna gnojila)

~ustanavljajo Kmetijske družbe(najpomembnejša Kranjska družba,center v Ljubljani),le te dajejo praktične in teoretične nasvete,ki pomagajo pri razvoju kmetijstva (navodila,dobre njive-so primer za druge,skrbno obdelane..)

iz učbenika:Navodila za gojenje krompirja—pravijo mu Podzemeljska jabolka,podzemeljski kostanj

~knjiga Kmetijska kemija,avtor:Matija Vetrovec;duhovnik v Šendvidu nad (V)Ipavo-danes Podnanos:On leta 1843 v Kmetijskih novicah objavi članek,v katerem nagovarja Prešerna naj napiše hvalnico trti,vinu..

→ neagrarno področje

~proces industrializacije se je pri nas šele pričel

°1819-Trst-prvi parni stroj °1835-Ljubljana-prvi parni stroj ;obe mesti sta bili pomembni ind.središči

~Trst je postajal v gospodarskem,političnem,kulturnem pomenu vse večji in pomembnejši.Je internacionalno-kosmopolitsko mesto; poleg industrijskega je tudi finančno središče;predstavlja najpomembnejše Slo.mesto(več ljudi kot Lj)

~Južna železnica:

1841 (Dunaj) --→^{iz smer} 1857 Trst (v Lj pride 1849);izgradnja je velik zalogaj finančno in tehnično

~razvite panoge: rudarstvo—premogovništvo—železarstvo; predelava barvnih kovin(svinc,cink),rudnik živega srebra(Idrija); tekstilna proizvodnja (Ajdovščina),proizvodnja papirja (Bevče)

~tovarnarji—trgovci so pripravljene pridobljeni denar vlagati v nakup nepremičnin(gradovi,hiše..),tako na Slo.prostor prihajajo lastniki nepremičnin, itd.. tudi od drugod ter oni vlagajo v proizvodnjo—vdor tujega kapitala

SLOVENC V PREDMARČNI DOBI

~obdobje miru

~živijo pod skupnim vladarjem:Franc I Ferdinand (do 1835)

~razdeljeni na dežele:Kranjska,Koroška,Štajerska,Istra,Goriška,Trst..Del jih živi v Benečiji in Ogrski v dveh komitatih (upravna enota—županija);imenujeta se Železna in Zala županija

~krepi se občutek skupnega jezika,pripadnosti,usode ne glede na razdeljenost

~Abečna vojna—Črkarska pravda-iskanje Slo.pisave;prevlada gajica

~narodna zavest se krepi pri posvetnih(zdravniki,učitelji,pravniki) in cerkvenih(duhovniki,menihi) izobrazencih

~zanimajo se za jezikovna,narodopisna,zgodovinska vprašanja,kar vodi tudi do političnih razmišljanj

~razpravljanje je bilo omejeno na osebne stike,dijaške in študentske družbe.Tako so spodbujali k širjenju ustvarjanja,zbiranja ljudskega blaga,širjenju Slo.slovstva...Pesniki,pisatelji,narodopisci(ljudsko blago) so tako narodni buditelji.

→ **France Prešeren**—uvaja tuje pesniške oblike (glosa, gazela, sonetni venec, balada, sonet.); v Zdravljici (pred tem himna od Jenko-Naprej zastave slave) poziva naj se združimo, Slo. jezik naj bi bil enakovreden drugim, lahko bi živeli brez tuje nadoblasti → nosi idejo svobode, razumevanja, miru

→ **Matija Čop**—zelo izobražen, pozan 19. jezikov in kultur, seznanja Prešerna z novostmi

→ **Andrej Smole**—zbiratelj ljudskega blaga (pesmi, miti...)

→ **Dr. Janez Bleiweis**—zdravnik in živinozdravnik; član Kranjske kmetijske družbe, ki je leta 1843-1900 izdajala Kmetijske in rokodelske novice; urednik je bil do smrti 1881; pravili so mu Oče Slovenskega naroda. V časopisu so bila praktična navodila, nasveti kako kmetovati in se ukvarjati z različnimi obrtmi, objavljali so tudi pesmi. Veliko so pisali o revoluciji, o napadih na gradove, o taborik (kje, kdaj, potek, prevoz...)

→ **J. Vesel Koseski**—njegovo pesem je Bleiweis objavil v časopisu leta 1844, ko je na obisk v Lj prišel cesar in jo je napisal njemu v čast. Imenuje se: Oda Slovenija presvitlemu, premilostljivemu gospodu in cesarju Ferdinandu... Izraza Slovenija še nismo pozanli, kot enota ni obstajal; Koseski je prvi, ki mu to dovolijo izdati.

→ **Julius Kugy**—vnuk Koseskega, slpinist, njegov spomenik je v Trenti

→ **Anton Kremlj**—zgodovinar, 1845 napiše Dogodivščine Štajerske zemlje—1. zgodovinska knjiga v Slo. jeziku

→ **A.M. Slomšek**—duhovnik, nato Mariborski škof, dober pridigar, prizadeval si je za večjo veljavo Slo. jezika, pisal tudi učbenike za OŠ—Blaže in Nežica v nedeljski šoli; papež ga je proglasil za blaženega

ILIRSKO GIBANJE-ILIRIZEM

~razvil se je kot narodno gibanje na Hrvaškem, vodja Ljudevit Gaj

~skromno se je razširilo tudi v Slovenijo

program:

~kulturna združitev J Slovanov—isti jezik, predlagajo Štokavsko narečje (področje Hercegovine, bližina Mostarja, Neretve).

~politična združitev J Slovanov—živeli naj bi v okviru ene države (to se uresniči z kraljevino Jugoslavijo)

Pri nas predvsem kulturne združitve ne sprejmemo, saj odklonijo uvajanje novega narečja (predvsem sta proti Prešeren in Bleiweis, Stanko Vraz pa se za to zavzema)

RAZMERE SLOVENSKEGA PROLETARIATA

~delo traja 300 dni na leto po 12h/dan, imajo odmor za malico in kosilo

~v tekstilnih obratih delajo tudi ženske in otroci, mlajši od 14 le

~otroci imajo 3h krajši delavnik

~ponekod so uvajali splošno zdravstveno varstvo v obliki množičnih cepljenj proti črnim kozam in s poukom za izboljšanje higienskih razmer